

Шепиленко В.Ю.старший викладач кафедри публічних фінансів
Державного податкового університету**Shepylenko Viktoriia**
State Tax University**ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА****INVESTMENT COMPONENT OF THE ENTERPRISE'S ACTIVITIES**

В статті розглянуто основні підходи до трактування дефініції інвестиційної діяльності в організації підприємства. У процесі реалізації операційної діяльності підприємств різних форм власності часто відчують брак вільного оборотного капіталу, оскільки всі фінансові ресурси задіяні у виробничих процесах або продукція не реалізована на даному проміжку часу. Інша група підприємств чи фізичних осіб має значний фінансовий потенціал, який дозволяє здійснювати значні фінансові впливання у розвиток інвестиційних проектів або стартапів. Така взаємодія призводить до формування інвестиційної діяльності, яка закладена у основу дослідження. В процесі аналізу були використані загальні методи наукового пізнання, використовувались методи спостереження, аналізу та порівняння існуючих підходів, графічний методи. За основу автором було взято саме теоретичні аспекти формування основ інвестиційної діяльності підприємств.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна стратегія, реальні інвестиції, фінансові інвестиції.

The article considers the main approaches to the interpretation of the definition of investment activity in the organization of the enterprise. In the process of implementing the operational activities of enterprises of various forms of ownership, they often experience a lack of free working capital, since all financial resources are involved in production processes (sales, logistics processes) or products are not sold in a given period of time. Another group of enterprises or individuals has significant financial potential, which allows for significant financial influence in the development of investment projects or start-ups. Such interaction leads to the formation of investment activity, which is the basis of the study. Investment activity as a result of the interaction of various groups of financially active subjects of financial relations allows redistribution of free financial assets between all branches of the national economy within the country. In the process of analysis, general methods of scientific knowledge were used, methods of observation, analysis and comparison of existing approaches, graphic methods were used. In addition, the article highlights the factors that directly affect the process of forming the investment strategy of the enterprise and the elements that are included in the further strategy of investment development. It is worth noting that the investment component is not a traditional component in the activity of a domestic enterprise. This is due to a number of factors, in particular: high degree of risk, imperfect legal framework, lack of free financial resources. The process of internal financing – self-investment – became especially relevant for Ukrainian enterprises in the pre-war period. As a basis, the author took precisely the theoretical aspects of the formation of the foundations of the investment activity of enterprises. As a result of the study, the main principles and factors that to one degree or another affect the investment activity of the enterprise, the ability to quickly respond to changes in internal and external environmental factors were identified.

Key words: investments, investment activity, investment strategy, real investments, financial investments.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання зумовлюють використання традиційних та нетрадиційних джерел нарощення прибутку. Традиційними вважаються методи, використання яких обмежене межами підприємства: нарощення обсягів виробництва, модернізація виробництва, зміна технологічних норм.

Нетрадиційні методи в умовах українського простору характеризуються шляхом нарощення капіталу поза межами виробництва: кредитні та фінансові джерела фінансування.

Інвестиційна складова не є характерним джерелом фінансування українських підприємств. Це пов'язано в першу чергу з нестабільністю

економіки, залежністю національної валюти від коливань на світовому валютному ринку, недостатній ступінь захищеності потенційного інвестора у законодавчому полі. Саме тому розвиток даної складової підприємницької діяльності набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інвестиційна діяльність стала об'єктом дискусій зарубіжних та вітчизняних дослідників. Вагомий внесок у розвиток інвестиційної складової зробили такі вчені – теоретики, як Войнаренко М. П., Кривов'язюк І. В., Паньков О. Б., Федоренко В. Г. та інші. Подальшого розвитку набули дослідження у напрямку формування стратегії та механізму інвестиційного розвитку підприємства авторами Сімковою Т. О., Бузьком І. Р., Крамаренко К. М. не зважаючи на таке широке коло авторських доробків варто звернути увагу на вузькість їх підходу до реалізації інвестиційної діяльності. Саме тому варто провести дослідження управління інвестиційною діяльністю підприємства у взаємодії з виробничими та невиробничими факторами розвитку.

Мета статті полягає у спробі систематизувати теоретичні знання у напрямку формування інвестиційної діяльності підприємства, виокремити фактори, які на неї впливають.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах господарювання існує необхідність у постійному пошуку джерел фінансування виробничої діяльності. Відсутність власних фінансових активів призводить до необхідності використання зовнішніх джерел фінансування виробництва. Найбільш поширеними методами залучення такого капіталу є використання інструментів фінансового ринку. У практичній діяльності застосовуються такі форми фінансування як банківське кредитування, емісія цінних паперів (акціонерні товариства), пошук інвесторів для реалізації одноосібних або спільних проектів.

Банківський кредит як джерело фінансування господарської діяльності має ряд переваг: у часовому проміжку це найшвидший спосіб отримання фінансування поточної діяльності або капітальних вкладень, зручність оформлення та повернення. До недоліків кредитного фінансування можна віднести високий відсоток по кредиту (особливо коли мова йде про великі суми або фінансування поточної діяльності), прив'язка суми кредиту до доларового курсу, відсутність чітко обумовленої позиції банку у разі настання форс-мажорних обставин з боку платника.

Світова практика широко використовує інвестиційну складову фінансування виробництва. Інвестиції є інструментом перерозподілу грошових активів між суб'єктами фінансових відносин, розподіляють суспільний дохід між галузями народного господарства.

Необхідною умовою здійснення інвестиційної діяльності на рівні підприємств є наявність вільних фінансових активів, які залишились після розподілу чистого прибутку та організації виробничої діяльності. В теорії існує декілька підходів щодо сутності та особливості організації інвестиційної діяльності. Думки окремих авторів щодо трактування даного поняття систематизовані у таблиці 1.

Розглянуті підходи до тлумачення даної категорії мають достатньо односторонній підхід і не розкривають повністю зміст категорії «інвестиційної діяльності». Так, П. Доуртмес у дослідженні поняття охоплює занадто велике коло діяльності підприємства, яка не завжди має пряме відношення саме до інвестиційної складової.

М. Войнаренко, Л. Бушовська розглядаючи визначення спирається на теорію інвестування та цільовий характер інвестиційної діяльності. До негативних сторін даного підходу варто від-

Таблиця 1

Теоретичні підходи щодо трактування поняття «інвестиційна діяльність»

Автор	Трактування поняття
П. Доуртмес	процес, спрямований на забезпечення безперервної діяльності організації
М. Войнаренко, Л. Бушовська	дії та заходи щодо розміщення інвестицій з метою отримання прибутку та досягнення позитивного фінансового результату підприємством
В. Федоренко	комплекс заходів фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти з метою отримання прибутку
Т. Майорова	процес, в основі якого закладено проектну підтримку та проектний аналіз
Т. Пічугіна, Л. Забродська [5, с. 153]	діяльність, пов'язана із певними затратами ресурсів інвесторів
ЗУ «Про інвестиційну діяльність»	практичні дії громадян, підприємств та держави у сфері реалізації інвестицій

Джерело: складено автором на основі [1–6]

нести відсутність відображення засобів дії в процесі реалізації інвестиційної діяльності.

В. Федоренко у процесі розгляду дефініції не розглядає методів реалізації дій інвесторів. До позитивних аспектів трактування авторського підходу можна віднести комплексний характер до визначення та цілеспрямований характер дії.

Тлумачення інвестиційної діяльності на державному рівні не враховує процесної складової. Проте, з іншого боку, дане тлумачення ґрунтується на видовій ознаці та розкриває зв'язок інвестицій з управлінською складовою діяльності.

Враховуючи розглянуті підходи під поняттям інвестиційної діяльності варто розуміти: вкладання власних коштів суб'єктів економічних відносин у різні сфери діяльності підприємств з метою отримання прибутку або соціально-економічного ефекту. Крім того, варто зазначити, що інвестиційна діяльність повинна базуватись на ряді принципів, які здатні забезпечити її ефективність:

- принцип обґрунтованості – напрямки інвестиційної діяльності повинні бути чітко окреслені та математично (економічно) обґрунтовані;

- принцип строковості – інвестиції завжди обмежені у часі (не стосується інвестиційних ефектів);

- принцип ефективності – результатом інвестиційної діяльності має бути певний ефект (економічний, соціальний, інноваційний, технологічний, виробничий тощо);

- принцип вигоди – інвестиційна діяльність повинна приносити вигоду у формі: грошового доходу, соціального ефекту, покращення статусу інвестора, підвищення іміджу компанії тощо;

- принцип розподілу – базується на розподілі фінансових потоків між різними сферами діяльності як підприємства, так і галузями в межах країни [6].

Інвестиційна діяльність підприємства є складовою фінансово – господарської діяльності, покликана на зростання загального результату підприємства. Процес, починаючи з моменту прийняття рішення про інвестування до отримання відповідного ефекту, називається управлінням інвестиційною діяльністю. Об'єктом управління у даному випадку виступає інвестиція від виду якої безпосередньо залежать методи управління. Саме тому доцільно розглянути види інвестицій, які можуть бути використані підприємствами для інвестування власного капіталу (див. табл. 2).

Реальні інвестиції – це вкладення на оновлення основного капіталу підприємства (просте та розширене відтворення). До основних об'єктів інвестування відносять виробничі фонди, технології, обладнання.

Фінансові інвестиції – достатньо новий вид інвестування в Україні. Об'єктами інвестування у даному разі виступають цінні папери: акції,

корпоративні та державні облигації, казначейські зобов'язання тощо.

Таблиця 2

Класифікація інвестицій

Ознака	Вид інвестицій
За об'єктом інвестування	Реальні
	Фінансові
За термінами	Довгострокові
	Середньострокові
	Короткострокові
За характером залучення	Внутрішні
	Зовнішні
За формою власності інвестованого капіталу	Приватні
	Державні
	Іноземні
	Змішані
Залежно від очікуваного ефекту	Для формування доходів
	Підвищення виробничої ефективності
	Інноваційні
	Соціально спрямовані
	Підтримки підприємств в кризових умовах

Джерело: складено автором на основі [7]

Строковість інвестицій обумовлена видом інструменту інвестування та метою залучення інвестицій. Короткострокові інвестиції в переважній більшості представлені короткостроковими цінними паперами строком до 1 року, вкладанням коштів в основний капітал (просте відтворення). Для зарубіжних фінансових ринків характерним є використання короткострокових активів у якості купівлі – продажу на фондових біржах. Середньострокові інвестиції – це вкладання коштів у фінансові активи або інвестиційні проекти строком від 1 до 3 років. Довгострокові інвестиції – вкладання капіталу в проекти, строк окупності яких коливається в межах від 3 до 5 років.

Поділ інвестицій на внутрішні та зовнішні зумовлений об'єктом інвестування. До внутрішніх інвестицій відноситься такі, що зосереджені в межах країни. Зовнішні інвестиції – вкладання коштів у інвестиційні проекти нерезидентів поза межами країни, в якій проживає або здійснює свою діяльність інвестор.

Поділ інвестицій на приватні, державні, іноземні та змішані зумовлений місцем походження джерела інвестування. Приватні інвестиції здійснюються фізичними та юридичними особами в процесі здійснення господарської діяльності. Державні інвестиції – вид фінансової діяльності підприємства, спрямований на інвестування стратегічно важливих сегментів економіки і, як

наслідок, спричиняють економічний або соціальний ефект. Іноземні інвестиції – це вкладання коштів в національну економіку іноземними інвесторами (приватними особами, міжнародними інститутами) з метою отримання прибутку. Змішана форма інвестування передбачає залучення кількох джерел фінансування інвестиційного проекту у зв'язку з великими масштабами фінансування.

Поділ інвестицій в залежності від ефекту розрахований на кінцевий результат. Призначення інвестицій – фінансування потреб суб'єктів економічних відносин, які спрямовані на досягнення певного ефекту. Інвестиції для формування доходів здійснюються з метою отримання додаткового фінансового результату інвестором. З цією метою найчастіше використовуються цінні папери. Інвестиції для підвищення виробничої ефективності направлені на зростання виробничого потенціалу підприємства у напрямку: підвищення якості продукції (послуги), зменшення витрат часу, зменшення трудомісткості виробництва тощо. Інноваційні інвестиції можуть здійснюватись на рівні держави та приватних осіб. Основне їх призначення – прискорення науково-технічного розвитку в процесі посилення процесів глобалізації та інформатизації суспільних відносин.

Соціально спрямовані інвестиції – інвестиційні вкладення, які здатні підвищити показники соціального розвитку суспільства: рівень безробіття, соціальної захищеності тощо. Така форма інвестування притаманна для країн з розвинутою економікою.

В умовах економічної невизначеності та епідеміологічного стану підприємницький сектор розвивається досить нерівномірно, виникають структурні дисбаланси, які негативно впливають на фінансовий стан підприємств. З цією метою держава інвестує кошти у стратегічно важливі підприємства з метою підтримки їх платоспроможності на певному етапі розвитку.

Крім того, досить часто на практиці розрізняють прямі та непрямі інвестиції. Прямі інвестиції

реалізуються шляхом придбання цінних паперів або об'єктів нерухомого майна. Портфельні інвестиції призначені для вкладання активів у пакети цінних паперів інших компаній з метою подальшого отримання прибутку у формі дивідендів [7].

Інвестиційна діяльність у порівнянні з операційною складовою діяльності підприємства передбачає ризикову складову. В теорії розрізняють без ризикові та ризиковані інвестиції. Без ризикові інвестиції – це вкладення, які гарантують 100% повернення вкладеного капіталу та відсотка (доходу) за будь-яких умов. Такі інвестиції зазвичай мають невисокий ступінь доходу та високий рівень гарантій. Ризиковані інвестиції – форма вкладання коштів у проекти, які обіцяють високий рівень прибутковості, проте пов'язані з рядом ризиків. Компенсація збитків у такому випадку не передбачається.

Вибір форми інвестування є однією із складових процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства. Цей процес охоплює всі стадії інвестиційної діяльності підприємства, починаючи з безперервного аналізу, вдосконалення та контролю методів та форм інвестованих активів. Основні етапи процесу управління зображені на рисунку 1.

З теоретичної точки зору існує кілька підходів до визначення сутності процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства. Зокрема Т. Майорова під управлінням інвестиційною діяльністю розуміє сукупність принципів та методів реалізації управлінських рішень, які реалізуються у процесі інвестиційної діяльності підприємства.

О. Паньков пропонує трактувати процес управління інвестиційною діяльністю як відносини, які виникають у процесі формування інвестиційних ресурсів з метою підвищення ефективності виробництва, зростання науково-технічного розвитку для узгодження інтересів усіх учасників інвестиційного процесу [9].

В. Левицький стверджує, що основною метою управління інвестиційною діяльністю є максимізація прибутку у поточному та перспективному

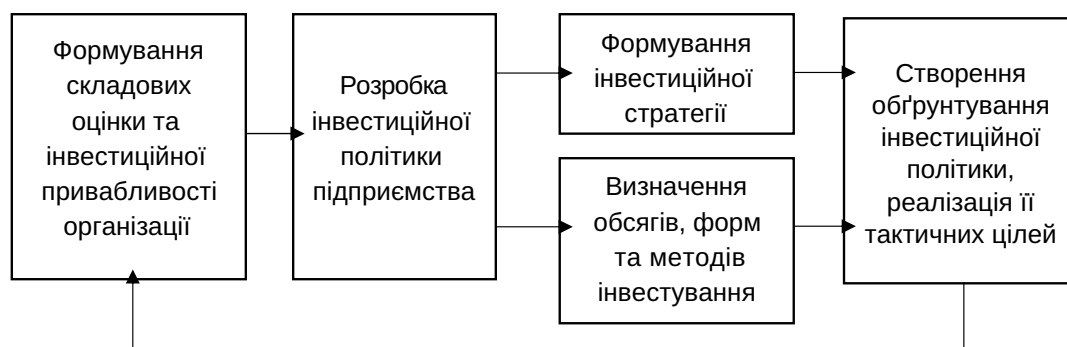

Рис. 1. Послідовність інвестиційної діяльності підприємства

Джерело: складено на основі [7]

періодах. Цей процес, на думку автора, охоплює всі етапи з моменту прийняття рішення про інвестування коштів до логічного завершення процесу – отримання прибутку.

У процесі реалізації інвестиційної діяльності відбувається активна взаємодія всіх учасників процесу. Суб'єктами інвестиційної діяльності виступають: інвестор (підприємства, приватні особи, держава); замовник (організатор інвестиційного проекту); виконавець робіт (фірма підрядник); постачальники (сировини, комплектуючих, технологій); фінансово-кредитні установи тощо.

Причиною взаємодії цих суб'єктів є грошові кошти, вкладені інвестором у процесі реалізації інвестиційної політики. Виділяють кілька джерел формування інвестиційного капіталу: власні, залучені та запозичені кошти.

До власних джерел фінансування інвестиційної діяльності відносять чистий прибуток, нерозподілений прибуток тощо. До залучених джерел фінансування можна віднести кошти від продажу цінних паперів власної емісії (дохід від фінансової діяльності). Запозичені джерела фінансування формуються за рахунок кредитних ресурсів фінансово-кредитних установ.

Процес управління інвестиційною діяльністю підприємства забезпечує виконання наступних функцій:

- 1) планування та прогнозування – формування стратегії інвестиційного розвитку, визначення потреб та перспектив у розрізі загального фінансово-економічного розвитку підприємства;
- 2) організація – формування інвестиційного портфеля, розрахунок обсягів інвестицій та джерел їх формування;
- 3) мотивація – мотивація працівників до спільної організації зусиль для досягнення спільної мети;
- 4) облік та аналіз – ведення обліку та аналізу капітальних інвестицій, дослідження інвестиційного середовища, аналіз показників фінансово-господарської діяльності підприємства, оцінка ефективності інвестиційних проектів та інвестицій;
- 5) контроль та моніторинг – постійний нагляд за процесом освоєння інвестицій, проведення коригування у разі необхідності;

б) регулювання та координація – оперативне управління у процесі реалізації інвестиційних проектів [9].

Управління інвестиційною політикою підприємства залежить від інвестиційної політики, яку обрало підприємство під час реалізації фінансової стратегії. Розрізняють наступні види інвестиційної політики підприємства:

- 1) інвестиційна політика консервативного типу;
- 2) помірна (компромісна) інвестиційна політика;
- 3) агресивна інвестиційна політика.

Вибір інвестиційної політики підприємства залежить від наступних умов:

- виробничі фактори (стан основного капіталу підприємства та рівень технологічного розвитку виробництва);
- маркетингові умови (умови забезпечення збуту товарів, кон'юнктура ринку);
- фінансове становище (розмір власного капіталу, чинники інвестиційної привабливості підприємства);
- коливання на валютному ринку (залежність інвестованого прибутку від валютних коливань);
- трудові ресурси (наявність кваліфікованого персоналу).

Зважаючи на багатозадачність процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства варто виділити основні напрямки коригування обраної інвестиційної політики (див. рис. 2).

До основних з них варто віднести: узгодження інвестиційної діяльності з основними напрямками розвитку підприємства, дослідження зовнішнього середовища об'єкта інвестування, формування інвестиційного портфеля з урахуванням усіх можливих ризиків тощо.

Висновки. Інвестиційна діяльність в умовах розвитку ринкових відносин призначена для реалізації наступних потреб: формування додаткових джерел доходу підприємства; створення передумов удосконалення виробничого потенціалу підприємства; забезпечує потребу підприємства у науково-технічному розвитку; активізує приховані резерви підприємства.

Однак, варто відзначити, що поруч з мікро рівнем інвестиційна діяльність на державному рівні

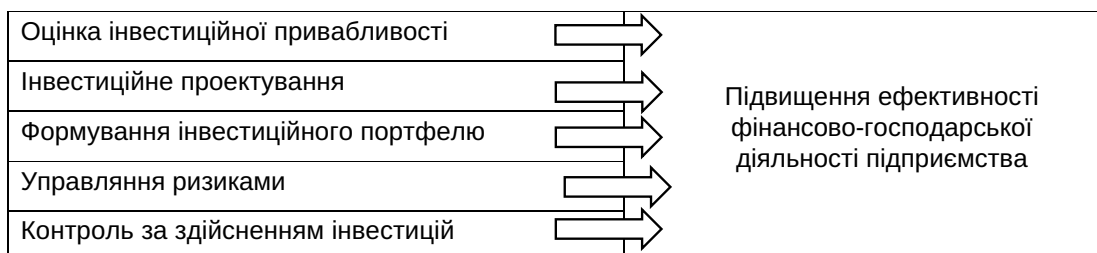

Рис. 2. Процес управління інвестиційною діяльністю підприємства

Джерело: складено на основі [9]

набуває особливої актуальності. Вона спрямована на:

- перерозподіл грошових коштів між сферами фінансової системи країни;
- технічне переоснащення окремих галузей народного господарства;
- отримання соціального ефекту у вигляді зменшення рівня безробіття, зростання рівня добробуту та соціальної захищеності населення;
- покращення інвестиційного клімату у зв'язку з підвищенням соціально-економічного розвитку країни.

Крім того, в сучасних умовах господарювання існує тенденція до інвестування коштів у власний розвиток (капітальні інвестиції та фінансування оборотних коштів підприємства). Це відбувається шляхом рефінансування прибутку на потреби простого та розширеного відтворення.

Інвестиційна діяльність – складний та трудомісткий процес, успіх якого залежить від підходів до їх управління. Тому доцільно розглянути теоретичні підходи щодо методів управління інвестиційною діяльністю підприємств.

Список використаних джерел:

1. Кривов'язюк І. В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. С. 83–90.
2. Войнаренко М.П., Бушовська Л.Б. Інвестиційна діяльність як об'єкт управління. *Економіка: реалії часу*. *Науковий журнал*. 2015. № 5(21). С. 40–44.
3. Федоренко В.Г. Інвестознавство: Підручник. 3-тє вид., допов. Київ : МАУП, 2004. 480 с.
4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
5. Пічугіна Т.С., Забродська Л.Д. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність та зміст управління. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 2(1). С. 146–154.
6. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII (в редакції від 20.04.2017 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47, ст. 646.
7. Бушовська Л. Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. № 11. С. 170–176.
8. Паньков О.Б. Управління інвестиційною діяльністю як базовий складник економічної безпеки підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4(115). С. 90–93.
9. Сімкова Т.О., Байда О.К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12.

References:

1. Kryvoviazuk I.V. (2019) Investytsiina diialnist pidpriemstva: sutnist, metodyka analizu ta shliakhy pidvyshchennia yii efektyvnosti [Investment activity of the enterprise: essence, analysis method and ways of increasing its efficiency]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, pp. 83–90.
2. Voinarenko M.P., Bushovska L.B. (2015) Investytsiina diialnist yak obiekt upravlinnia [Investment activity as an object of management]. *Ekonomika: realii chasu. Naukovyi zhurnal*, no. 5(21), pp. 40–44.
3. Fedorenko V.H. (2004) Investoznavstvo: Pidruchnyk. 3-tie vyd., dopov [Investment science: Textbook. 3rd ed., supplement]. Kyiv: MAUP, 80 p.
4. Maiorova T.V. (2009) Investytsiina diialnist: pidruchnyk [Investment activity: a textbook]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 472 p.
5. Pichuhina T.S., Zabrodskaya L.D. (2013) Investytsiina diialnist pidpriemstva: sutnist ta zmist upravlinnia [Investment activity of the enterprise: essence and content of management]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, vol. 2(1), pp. 146–154.
6. Zakon Ukrainy «Pro investytsiinu diialnist» vid 18.09.1991 r. № 1560-XII (v redaktsii vid 20.04.2017 r.) [Law of Ukraine "On Investment Activity" dated September 18, 1991 No. 1560-XII (as amended on April 20, 2017)]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1991. No. 47, Art]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1991. № 47, st. 646.
7. Bushovska L.B. (2017) Upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu yak vazhlyvyi skladnyk ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Management of investment activity as an important component of the economic security of the enterprise]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, no. 11, pp. 170–176.
8. Pankov O.B. (2020) Upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu yak bazovyi skladnyk ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Management of investment activities as a basic component of economic security of the enterprise]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 4(115), pp. 90-93.
9. Simkova T.O., Baida O.K. (2020) Formuvannia systemy upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstva [Formation of the system of management of investment activity of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, no. 12.